

CUMHURİYET DÖNEMİNDE KADININ SOSYAL KONUMU*

Prof. Dr. Tülin Günşen İÇLİ**

Cumhuriyet döneminde Türk kadınının sosyal konumuna Cumhuriyetin ilânından itibaren Türk kadınına verilen haklarla başlamak yerinde olur kanısındayız.

Bilindiği gibi Türk kadını istiklâl savaşı sırasında gerek cephede, gerekse cephe gerisinde tüm gücü ile hizmet vermiştir. Cephede erkeklerle omuz omuza düşmana karşı savaşırken cephe gerisinde de çeşitli faaliyetleri ile savaşa destek vermiştir. Bu faaliyetlere katılan kahraman kadınlarımız aynı zamanda öğretmenlik gibi bazı meslek dallarında da kendilerini kanıtlamışlardır.

Atatürk Türk kadınının bütün bu fedakârlık ve hizmetlerini takdir etmiş ve Cumhuriyetin ilânından itibaren Cumhuriyet öncesi plânladığı ve değişik verilerle ifade ettiği gibi kadının sosyal, ekonomik ve siyasal konumunu iyileştirici uygulamalarına başlamıştır.

Meşrutiyet döneminin bütün düşünce akımlarını ilgiyle izleyen, ülkesinin sorunlarını yakından inceleyerek bunlar üzerinde düşünen Atatürk Türk kadınına "ikinci sınıf insan konumundan kurtarmanın zorunlu olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Atatürk 1916'da Doğu cephesi kumandanyken çevresindeki kişilerle sohbet sırasında kadınla ilgili sorunları tartışıyor, kadınların iyi yetiştiril-

* Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Cumhuriyetimizin 75.yılı Özel Sayısı'ndan alınmıştır.

** Polis Akademisi Başkanı ve Güvenlik Birimleri Fakültesi Dekanı.

mesinin topluma sağlayacağı yararları, çalışma yaşamında kadına da yer verilmesi gibi hususları vurguluyordu. 1918'de Karlsbad'da tuttuğu notlarından anlaşıldığı gibi sosyal yaşamdaki inkılapları gerçekleştirmeyi daha o tarihlerde düşünmüştür. (Feyzioğlu 1986:541-542).

Atatürk Cumhuriyetin ilânından dokuz ay önce kadın hukukunda inkılap ihtiyacı konusundaki düşüncelerini şu sözleri ile açıklamıştır:

“Bir toplum, cinsinden yalnız birinin yeni gerekleri edinmesiyle yetinirse o toplum yarıdan fazla kuvvetsizlik içinde kalır...”

“Bizim toplumumuzun başarı gösterememesinin sebebi kadınlarımıza karşı gösterdiğimiz ilgisizlik ve kusurdan doğmaktadır...” Yaşamak demek faaliyet demektir. Bir toplumun bir organı faaliyette bulunurken diğer organı işlemezse o toplum felç olmuştur... Bizim toplumumuz için ilim ve teknik gerekli ise bunları aynı derecede hem erkek hem de kadınlarımızın edinmeleri lazımdır. Malumdur ki, her safhada olduğu gibi sosyal hayatta dahi iş bölümü vardır... Bugünün gereklerinden biri kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir”. (Kocatürk 1984:97-98).

1923'de Konya'da konuşurken de Atatürk Türk kadını ile ilgili düşüncelerini şöyle dile getirir:

“Dünyada hiçbir milletin kadını, ben Anadolu kadınından daha fazla çalıştı, milletimi kurtuluşa ve zafere götürmekte Anadolu kadını gibi emek verdim diyemez. Belki erkeklerimiz memleketi istila edenlere karşı süngüleriyle düşmanın süngülerine göğüslerini germekle düşman karşısında hazır bulundular. Fakat erkeklerimizin teşkil ettiği ordunun hayat kaynaklarını kadınlarımız işletmiştir... Çift süren, tarlayı eken, ormandan odunu, keresteyi getiren, aile ocaklarının dumanını tütüren, bütün bunlarla beraber sırtıyla, kağnısıyla, kucağındaki yavrusuyla yağmur demeyip, kış demeyip, sıcak demeyip cephenin harp malzemesini taşıyan hep onlar, hep o yüce, o fedakar, o ilahi Anadolu kadınları olmuştur. Bundan ötürü hepimiz, bu büyük ruhlu ve büyük duygulu kadınlarımızı şükran ve minnetle sonsuz kadar aziz ve kutsal bilelim”. (Feyzioğlu 1986:593).

Atatürk'e göre daha önce de milletimiz yenileşmeye teşebbüs etmiştir. Fakat gerçek yararlar görülmemiştir. Bunun nedeni ise “esasından, teme-

linden başlanmamış olmasıdır". Çünkü bir toplum, bir millet erkek ve kadın denilen iki cins insandan meydana gelir.

Kadın ailenin temelidir. Aile içinde gerek çocukların yetiştirilmesinde, gerekse kültür unsurlarının nesilden nesile geçirilmesinde köprü vazifesi görür. Bu nedenle sadece çocuğun topluma hazırlanmasında değil, ailede sağlıklı bir iletişim ortamının kurulmasında da önemli rol oynayan kadınlar Atatürk'ün ifadesiyle:.... hatta erkeklerden daha çok aydın, daha çok feyizli, daha fazla bilgili olmaya mecburdurlar". (Kocatürk 1984:94).

Bunun için de Atatürk, kadınların her alanda erkeklerle eşit sosyal, siyasi ve hukuksal haklara sahip olmaları konusundaki tedbirleri almıştır.

Kadınların sosyal ve siyasi hakları elde etmeleri de aşamalı bir şekilde gerçekleşmiştir: 1924'de Tevhid-i Tedrisat kanunu kabul edilmiştir. Siyasi ve sosyal yaşamda bilimin ve aklın önderliğine inanan Atatürk, eğitimin önemini vurgularken, toplumun bütün fertlerinin kadını, erkeği, çocuğu, köylüsü ve işçisiyle eğitilmesi gerektiğini ifade ediyordu. Çünkü toplumun her bir parçasının ayrı bir fonksiyonu olduğuna, bu fonksiyonların mükemmel bir şekilde yerine getirilmesi ile sosyal bütünleşmenin ve kalkınmanın mümkün olacağına inanıyordu.

Atatürk'ün kadın konusundaki uygulamalarının en önemlilerinden biri olan Medeni Kanun, 4 Nisan 1926'da kabul edilerek yürürlüğe girdi.

Atatürk'ün medeni kanunda yaptığı değişiklikler O'nun, ailenin sosyal yapıdaki önemini bilmek Türk ailesini sağlam temellere oturtmak ve aile içinde kadının statüsünü iyileştirmeyi amaçladığının belirgin bir göstergesidir.

Atatürk bu konu ile ilgili fikirlerini şöyle dile getiriyor:

"Sosyal hayatın kaynağı aile hayatıdır. Aile izaha lüzum yoktur ki kadın ve erkekten kuruludur" diyen Atatürk "Medeniyetin esası, terakkî ve kuvvetin temeli aile hayatındadır. Bu hayatta fenalık muhakkak içtimai, iktisadi, siyasi aczi mucip olur. Aileyi teşkil eden kadın ve erkek unsurların hukuku tabiiyelerine malik olmaları, aile vazifelerini idareye muktedir bulunmaları lüzumundandır." (Gen. Kur. Bşk. Yay. 1984:326) Sözleriyle toplumda diğer sosyal kurumlarla ilişki içinde bulunan ailenin yapısında meydana gelen bozulma ve çözümlerin diğer kurumlarda da bozulmaya yol

açacağı ve bu yolla toplumun tümünde bir bozulmanın ve bütünleşme problemlerinin ortaya çıkabileceğini çok veciz bir biçimde ifade ediyor.

Atatürk sadece ailenin sosyal yaşamı için önemli bir kurum olduğunu belirtmekle kalmıyor, detaylı bir şekilde bu kurumun kuruluş aşamasından itibaren varolması gerekli ön şartları da belirtiyor. O'na göre, ailenin devamlı olabilmesi için kuruluşunda bazı şartlar varolmalıdır:

1. Atatürk'e göre: "Evlilikte iyi bir geçimin sağlanması ve devamlı olabilmesi için varolması gereken şartlar incelenip anlaşıldıktan sonra dini, milliyeti, iyiliği, terbiyesi, ahlakı, adetleri farklı iki insanın birleşmelerindeki gariplik kadar dikkati çeken bir şey olmadığı kolaylıkla anlaşılıyor".

2. "Karakter ve ahlakımıza uygun eş arayalım ve onunla evlenme şartlarını açık ve kesin olarak kararlaştıralım. Ona uymakta kusur edince onun gereğini yapalım. Kadın da böyle hareket etsin." (Gen. Kur. Bşk. Yay. 1984:329).

3. Aile içinde yeterli ilgi ve şefkat görmüş, sevinç ve üzüntülerini aile fertleriyle paylaşmayı öğrenmiş, kendine güvenli, sağlıklı bir sosyalizasyon süreci ile topluma hazırlanmış bir kişinin yaşamı boyunca karşılabileceği sosyal problemlerle başa çıkabilmesi şüphesiz daha kolaydır. Burada aileye, aile içinde de özellikle kültürün kuşaktan kuşağa aktarılmasında temel öge olan kadına büyük sorumluluklar düşmektedir. Bu nedenle de özellikle kadının iyi eğitim görmesi, aydın olması gerektiğini Atatürk şu sözleriyle vurgular: "Kadının en büyük vazifesi analıktır. İlk terbiye verilen yerin ana kucağı olduğu düşünülürse bu vazifenin ehemmiyeti lâıykıyla anlaşılır. Milletimiz kuvvetli bir millet olmaya karar vermiştir. Bugünün gereklerinden biri de kadınlarımızın her hususta yükselmelerini temindir. Bu sebeple kadınlarımız da alim ve teknik bilgi sahibi olacaklar ve erkeklerin geçtikleri bütün tahsil derecelerinden geçeceklerdir. Sonra kadınlar sosyal hayatta erkeklerle beraber yürüyerek birbirinin yardımcısı ve koruyucusu olacaklardır." (Kocatürk 1984:98).

4. Atatürk, evliliğin, aile yaşamının önemini ve gerekliliğini sık sık vurgularken bu birlikteliğin huzurlu olmasını tavsiye etmiştir. Şu sözleri de evliliğe verdiği önemi açıkça göstermektedir:

“Eşini mesut edebilecek herkes evlenmelidir... Çoluk çocuk sahibi olmalıdır... Bana bakmayınız. Bu meselede örnek İsmet Paşa’dır. Benim hayatım başka türlü düzenlenmiştir. Buna rağmen tecrübesini yaptım. Sonradan anladım ki bu iş benim başarabileceğim bir iş değilmiş” (Kocatürk 1984:206).

Atatürk, evliliğini takibeden yıllarda yaptığı yurt gezilerine eşini de beraberinde götürerek Türk toplumuna örnek olmak istemiştir.

5. Atatürk, aile yaşamını sağlam temellere dayandırmak için uygulamalarını yasalarla güvence altına almıştır. 1926 yılında Medeni Kanun’da yapılan değişikliklerle erkeğin birden fazla kadınla evlenmesi yasaklanıyor, böylece aile ilişkilerine düzen ve huzur kazandırılıyordu. Ayrıca kadın Evlenme ve Miras Hukuku’nda erkekle eşit hale getiriliyor ve dini nikah yerine medeni nikah şart koşularak, evlilik yaşamı süresince olduğu gibi sonrasında da kadın ekonomik ve hukuksal yönden güvence altına alınıyordu. (Su 1975:130).

Toplumun genelinde olduğu gibi aile içinde de huzurun sağlanabilmesi için aile içi ilişkilerin de iş bölümü, karşılıklı saygı-sevgi çerçevesinde düzenlenmesi gereğinin üzerinde duran Cumhuriyet zihniyeti, Atatürk döneminde okullarda okutulan ve Atatürk’ün onayından geçen “Vatandaş İçin Medeni Bilgiler” kitabında şu görüşlere yer vermekte idi:

“Baba ailenin reisidir. Cemiyete karşı vazife esas olmakla beraber, bir aile babası bu sıfatla bütün ömrünce karısının ve çocuklarının saadeti ile yakından alakasını muhafaza eder. Aile ocağı babanın her ıstırabını dindirecek bir neşe ve saadet kaynağı olmalıdır. Büyük, küçük ailenin bütün azası babaya hürmet ve minnettarlık hisleriyle bağlanmalıdır. Buna karşı baba en sıkıntılı zamanlarında karısından hürmet ve nüvazisini ve çocuklarından şefkatini esirgememek tahammülünü göstermelidir. Ana, yuvanın reisesidir. Aile azasından hepsi saadetini onun ince ve itinalı alakasına borçludurlar. Türkler “ana hakkı”nı büyük sayarlar. Bu çok yerinde bir telakkidir. Çocuklar annelerini sıcak bir hürmetle kucaklamalıdır.

Kanun, çocuklara kendilerine hayat sebebi olan, kendilerini besleyen, büyüten, okutup yetiştiren baba ve ananın mirasına sahip olmak hakkını da

vermiştir. Bu haklar çocuklara, anaya ve babaya karşı çok derin bir vecibe de yükletir.

Baba, ana, çocuklarını hayata hazırlamayı vazife bilirler. Fakat hayata hazırlanmış çocuklar da ana, baba hakkını fecakarlıkla çalışarak ödemelidir. Yoksa bu çağdan sonra kendini, ailesine sıkıntı veren bir yük halinde bırakmamalıdır. Bir de çocukların hayatta muvaffakiyetleri yalnız kendi şahısları için değildir, çocuklar yetiştikleri aile ocağının saadet, refah ve bilhassa şerefini yükseltmeyi birinci ve yüksek insanlık borcu bilmelidir.

Cumhuriyet birden fazla kadınla evlenmek fenalığını Türk camiasından kaldırmıştır. Türkiye’de bir erkek yalnız bir kadınla evlenebilir. Ailede kadının haysiyetini çiğneten ve bu sebeple aileyi bir sevgi ve saygı yuvası halinden çıkararak birden fazla kadınla evlenmek faciası yurdumuzda artık tarihe karışmıştır. (Peker 1933:259-261).

Görülmektedir ki Atatürk, sosyal yapıda çok önemli gördüğü, değer verdiği aile yapısını Medeni Kanun’la gerçek ve mantıki kurallara bağlamıştır. (Kocatürk 1984:205).

Buraya kadar özet olarak vermeye çalıştığımız Atatürk’ün aile ile ilgili fikir ve uygulamaları göstermektedir ki Atatürk’ün yapmaya çalıştığı, amaçladığı şey, kadını ve erkeği ile Türk ailesini sağlam ve mantıki temellere oturtmak ve onun sosyal bütünleşmede, ülke kalkınmasında aktif rol almasını sağlamaktır.

Medenî kanundaki değişikliklerin yanında Türk kadınına siyasal yaşamda da haklar verildi. Türk kadınına 1930’da belediye seçimlerinde, 1934’de de milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

Bu uygulamalara ek olarak Atatürk Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türk kadınının eğitim alanına topluma erkeklerle eşit katılımı konusunda da tedbirler almıştır.

Özetle verdiğimiz bu uygulamaların sonuçlarının günümüz Türkiye’inde yeterli olup olmadığı konusu tartışmalıdır.

Kız çocuklarının eğitiminde eskiye oranla büyük mesafe katedilmiş olmasına rağmen günümüzde eğitim ve meslekle ilgili sayılar incelendiğinde cinsler arası eşitsizliğin hala mevcut olduğu görülmektedir.

Oysa günümüzde aile bireyin sadece biyolojik ve fizyolojik ihtiyaçlarının karşılandığı bir birim değildir. Çocuğun topluma hazırlanması aile içinde başlar ve toplumun diğer kurumlarıyla yaşam boyu devam eder. Kültür öğeleri ailede özellikle anne tarafından kuşaktan kuşağa aktarılır.

Bugün ailenin geleneksel yapıda sürdürdüğü fonksiyonların bir kısmı toplumun başka kurumlarına devredilmiş haldedir. Örneğin, aile artık tek başına yeterli bir ekonomik üretim birimi ve eğitim birimi olmaktan çıkmış, bazı ekonomik ve eğitimsel faaliyetler ilgili kurumlara devredilmiştir. Aile yapısı kentlerde anne-baba ve çocuklardan oluşan çekirdek aileye dönüşmüştür. Bu tür aile yapılarında geleneksel ailelerle kıyaslandığında diğer görevlerin yanısıra kadına çocukların kontrollerinde de daha fazla sorumluluk düşmüştür. Kadının ailenin temeli olması, toplumla aile arasında köprü görevi görmesi günümüzde etkin bir şekilde devam etmektedir.

Bu durum anne ve babanın aile içinde veya aile fertlerinin dışında karşılaşabilecekleri problemleri çözümlayebilmeleri, doğru karar alabilmeleri için iyi eğitim görmelerinin, aile içinde sağlıklı ilişkilerin kurulmasının ne kadar önemli olduğunu kanıtlamaktadır.

Türkiye'de günümüzde kadının konumu tartışılırken kadının günümüzdeki çeşitli özellikleri incelenmelidir.

Türkiye'de kadının nüfus içindeki dağılımı incelendiğinde, 1980, 1985 ve 1990 yıllarında cinsiyet oranının aynı olduğu görülmektedir. Bu dağılıma göre, toplam nüfus içinde erkek yüzdesi kadın yüzdesinden biraz fazladır (%50.7, %49.3). Fakat kabaca ifade etmek gerekirse nüfusun yarısı kadındır. (DİE, 1980-1985-1990 Genel Nüfus Sayımı).

Kadın nüfusunun yaş dağılımı incelendiğinde ise, gene 1980,1985 ve 1990 yıllarında en büyük oranın 0-9 yaş grubunda olduğu (%26.4) bunu 10-19 (%22.9) ile 20-29 (%16.5) yaş gruplarının takip ettiği, ilerleyen yaşlarla birlikte oranlarda düşme olduğu görülmektedir. Kısaca son üç sayım yılı dikkate alındığında çoğunluğunun genç kadın nüfus kategorisinde toplandığı görülmektedir. (DİE, 1980, 1985, 1990 Genel Nüfus Sayımı).

Cumhuriyetin ilânından itibaren kadının her düzeydeki eğitim ve öğretim kurumlarına katılımında önceki döneme oranla büyük atılımlar olmak-

la birlikte veriler 1980 (%57.5) ve 1985 (%57.94) yıllarında kadınların yarısından fazlasının, 1990 yılında da yarıya yakınının (%43.38) ilkökul mezunu olduğunu göstermektedir. Bu oranları bir öğrenim kurumundan mezun olmayan kadın oranları takip ederken. (1980-%26.81, 1985-%26.53, 1990-%33.58) öğrenim düzeyi yükseldikçe o kategoriye düşen kadın oranı da azalmakta, yüksekokul ve üniversite mezunu olan kadın miktarı genel nüfusta en düşük orana sahip olmaktadır. (DİE, 1980, 1985, 1990 Genel Nüfus Sayımı).

Öğrenim düzeyi kır-kent ayrımında değerlendirilirse, kırdaki okur-yazar olmayan kadın oranının %31.20, kentte ise %19.12 (erkek %4.62) olduğu görülmektedir. Diğer öğrenim düzeyleri açısından da kadınların oranı hem kırdaki hem de kentte erkeklerden çok düşüktür. Kentte orta, lise ve dengi okul mezunu olan kadın oranı kırsal kesimin üç katı kadardır. (Atalay ve Diğerleri, 1992:52).

Kadın nüfusunun meslek dağılımları öğrenim düzeylerine paraleldir. Bu konu ile ilgili veriler kadınların çoğunluğunun kırsal kesimde tarım ve hayvancılıkla ilgili mesleklerde yer aldığı, buna karşılık müteşebbis, direktör, üst kademe yöneticisi kadınların oranının çok düşük olduğu görülmektedir. Bu meslek grubunda yer alan kadın sayısında 1980'den 1990'a gelindiğinde bir miktar artış (%0.2) olduğu görülmektedir. (DİE, 1980, 1985, 1990 Genel Nüfus Sayımı).

Kadın nüfusunun (12+) 1992'de sadece %18.65'i istihdam edilirken, bu oran erkekler için %68.31'dir. Çalışan nüfus içinde kadınların payı %21.83, erkeklerinki ise %78.17'dir. (Atalay ve Diğerleri, 1992:54).

Kadınlar politikada da yeterince temsil edilmemektedir. Bu durumun çeşitli nedenleri vardır. Bunlar arasında diğer ülkelerde olduğu gibi ülkemizde de politik mücadelenin zorlu olması, kadının toplumsal yaşamdaki geleneksel rolü ve eğitimsizliği sayılabilir. 1935'te 18 milletvekili ile kadınların toplam milletvekilleri arasındaki oranı %4.6 iken giderek bu oranda düşmeler olmuş, 1950-54 döneminde %0.6 olan oran 1991'de % 1.8'e, (Kadına Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Uyarınca

Hazırlanan Türkiye Raporu, 1993:::44), 1995'de %2.4'e (KSS. Gen. Md. Yay.) yükselmiştir.

1991 genel seçimleri sonrası kurulan kabinede biri ekonomiden, diğeri ise kadın, aile ve sosyal hizmetlerden sorumlu olmak üzere 2 kadın bakan görev almıştır. 1993 yılında Türkiye'de ilk kez bir kadın başbakan iş başına gelmiştir. 1995 seçimi sonucu kurulan kabinede iki kez 3 kadın bakan görev almıştır. 1997 yılında oluşturulan 56. Hükûmette ise Devlet Bakanı olarak görev yapan iki kadın üye mevcuttur.

Görülmektedir ki, kadının siyasal yaşama katılımı konusunda alınan tedbirler meclisteki kadın milletvekili sayısını hala 1935-1939 dönemine çıkarmakta yetersiz kalmaktadır. Bu konuda Türkiye diğer ülkelerle kıyaslandığında en son sıralarda yer almaktadır. Örneğin;

Fransa	%5.7
Yunanistan	%5.3
Romanya	%3.5
Malta	%2.9
Türkiye	%1.8
	(1995'de%2.4)

(Kadın Eğitimi I. Uluslararası Konseyi 1992:77)

Kadınların medeni hallerine göre dağılımları incelendiğinde, incelenen yılların hepsinde çoğunluğunun (1980- %62.92, 1985- % 61.93, 1990- %61.83) evli kategorisinde bulunduğu görülmektedir. Buna karşılık boşanmış olanların oranı en düşüktür. (1980 de %0.72, 1985 de %0.73, 1990 da %0.80) (DİE, 1980, 1985, 1990 Genel Nüfus Sayımı).

Ülkemizde evlenme yaşının, kadın ve erkekler özellikle kırsal kesimdeki kadınlar için düşük olduğu dikkate alınırsa bu dağılım şaşırtıcı olmaz.

Eş seçme konusu cinsiyet bazında incelendiğinde, kendi kararı ile eş ile anlaşarak evlenen kadın nüfus sayısının erkeklerden düşük olduğu, ai-

le ve akrabaların kadınların eş seçiminde daha etken olduğu görülmektedir. (Atalay ve Diğerleri, 1992:102).

Buraya kadar verdiğimiz bilgiler kadının Türk toplumundaki konumunu büyük ölçüde açıklamaktadır. Geçmiş dönemlerle kıyaslandığında kadının konumunda iyileşmeler olduğu açıktır. Fakat görülmektedir ki bu gelişmeler yeterli değildir. Kadının öğrenim düzeyi erkeklerle kıyaslandığında hala önemli derecede düşüktür. Öğrenim düzeyinin düşüklüğü kadının çocuk yetiştirme rolünü etkileyeceği gibi ondan önce onun doğurganlık oranını etkileyecektir. Çünkü nüfusla ilgili veriler kadının öğrenim düzeyinin yükselmesi ile doğurganlık oranının da düştüğünü göstermektedir. Örneğin okur-yazar olmayan kadınların doğurganlık oranları ortalama 5.1 iken, yüksekokul mezunu kadınların doğurganlık oranı 1.4 olarak saptanmıştır. (2000'li Yıllar Öncesinde Kadının Eğitimi, 1992:43) Buna ek olarak okur-yazar olmayan kadınların çocuklarının %21'inin, yüksekokul mezunu kadınların çocuklarının ise %2.2'sinin 1 yaşını doldurmadan öldüğü tesbit edilmiştir. Bu durum da kadının eğitilmesinin anne ve çocuk sağlığı açısından da ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

Kadının sadece çocuğun bakımı ve topluma hazırlanmasında önemli fonksiyonları yoktur. Kadın günümüzde tek başına bir ekonomik birim olmaktan çıkan ailede tüketim konusunda da karar verici roledir. Ev ekonomisi kadından sorulur. Bu harcamalar aile üyelerinin sağlıklı ve ekonomik beslenmelerinden giyimlerine ve evin temel ihtiyaçlarına kadar çok geniş bir yelpazeyi oluşturur.

Günümüz toplumunda önemini belirttiğimiz kadının değişen sosyo-kültürel ve ekonomik koşullarda da önemi büyük olacaktır.

Dünya nüfusunun 1998 yılında 6 milyara, 2025 yılında 8.5 milyara ulaşması beklenmektedir. Bu nüfusa sahip dünyada refah için verimlilik unsuru ön plana çıkacaktır. Verimliliklerini artıran toplumlar ekonomik ilişkilerini daha yoğun bir hale getireceklerdir. 2000'li yıllara doğru üretimde verimlilik yanında teknolojiye uyum sağlayabilen, rekabete açık, serbest piyasa normları içinde bireyler yetişerek insan kaynaklarını geliştirme politikaları önemini koruyacaktır. Çünkü ekonomik işbirliğinin ulus-

lararası düzeyde gelişmesi, dünya ile bütünleşme ve bu rekabete ayak uydurabilecek nitelikte insan yetiştirme gereğini ortaya çıkaracaktır. (2000'li Yıllar Öncesinde Kadının Eğitimi, 1992).

Bu gelişmelerin paralelinde gelecek dönemde kadınların işgücü piyasasına daha fazla katılımları beklenmektedir.

Günümüz Türkiye'sinde kadınların üretime daha fazla katılmaları, gelişen teknolojiye uyum sağlamaları onların bilgi ve beceri düzeylerinin yükseltilmesi ile mümkün olacaktır. Çünkü diğer ülkelerde ortaya çıkan hızlı sosyo-ekonomik kalkınma süreci ile ülkemizin rekabeti söz konusu olacaktır. Bu süreç varılmak istenen hedefe ulaşmak için kadınların eğitilmesi onların daha iyi koşullarda çocuk yetiştirmelerini, bu yolla da ülke kalkınmasına katkıda bulunmalarını sağlayacaktır.

Ülkemizde kırdan kente göç tarım sektöründe istihdam edilen kadın oranının düşmesine neden olmuştur. Bu hareketliliğin ilerideki yıllarda devam edeceği beklenmektedir. Önümüzdeki yıllarda sanayi ve hizmet sektöründe kadın oranının yükselmesi beklenmektedir. Bunun için de kadınların tüm alanlarda yüksek öğretim görmeleri onların çalışma yaşamına girmelerini kolaylaştıracaktır.

Kitle iletişim araçları yanında örgün ve yaygın eğitim yoluyla kadınların eğitilmelerinin, bilinçlendirilmelerinin sağlanması, onların da cinsiyet ayrımcılığına dayanmayan bir yöntemle çocuklarını eğitmelerine ve kadınların gelecekte eşit koşullarda ülke kalkınmasında yer almalarına olanak sağlayacaktır. İyi eğitilmiş kadınlar aile planlaması yanında ailenin tüketim ihtiyaçlarının planlanmasında, çevre bilincinin yaygınlaştırılmasında da etkin olacaklardır.

Bu nedenle gelecek yıllarda kadınların aile içinde ve toplumda artan önemini dikkate alarak onların her alanda bilgi birikimlerini sağlayarak yeni ortaya çıkan mesleki alanlarda da eğitimlerini geliştirerek ekonomik yaşamda gerek ülke içinde gerekse ülkelerarası düzeyde rekabet gücünü artırmaya yönelik yeni ve etkin programların ortaya çıkartılması ve uygulanması zorunludur kanısındayız. Ancak bu yolla kadın erkeklerle birlikte ge-

lişen dünya ile rekabet edebilir ve rekabet edebilecek yeni nesiller yetiştirebilir.

Atatürk'ün yıllar önce başlattığı bir çaba ile ilgili olarak bir örnek de günümüzde Türkiye'nin de imza koyduğu "Kadınlara Karşı Her Türfü Ayrımcılığın Önlenmesi" sözleşmesidir. Bu sözleşme ile kadınların erkeklerle eşit olarak ülkelerinin siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel yaşamlarına katılmalarındaki engellerin ortadan kaldırılmasına çalışılmaktadır.

Devlet Bakanlığı Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğünce son bir yılda gönüllü kuruluşlarla işbirliği içinde eğitim, sağlık, hukuk ve istihdam komisyonları kurulmuştur. Bu komisyonlar kendi konularında çalışmalar yaparak Bakanlığa sunmakta ve kadın statüsünün geliştirilmesi yönünde yeni adımlar atılmaktadır. Bunun yanında Türk Ceza Kanununun 440, 457 ve 478 maddelerinde, Türk Medenî Kanununun 153. maddesinde yeni düzenlemelerle uygulamadaki cinslerarası eşitsizlik giderilmiştir. Ayrıca medeni kanunla ilgili çalışmalar devam etmektedir.

Ailenin korunmasına dair kanun da 17.1.1998 tarihinde Resmi Gazetede yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

Görülüyor ki, Atatürk'ün kadınlara ilgili bütün uygulamaları onun Türk kadınına verdiği önemin, onun yeni Türkiye'nin kalkınmasında da çok yararlı olacağı hususuna olan inancının kanıtıdır.

Bu nedenledir ki, kadının sadece ev hizmetlerinde değil, her meslekte ülke kalkınmasına, sosyal, siyasal ve ekonomik yaşama aktif olarak katılması konusunda bütün tedbirleri almıştır. Türk kadınına düşen bu hakları görev bilip onlara sahip çıkmak, günümüz Türkiye'sinde kadının sosyal, ekonomik ve politik yaşama katılımında var olan aksaklıkların düzeltilmesine çalışmaktır.

Bu konuyu Atatürk'ün şu anlamlı sözleri ile tamamlamak istiyorum:

"Daha selametle, daha dürüst olarak yürüyeceğimiz yol vardır. Büyük Türk kadınına çalışmamızda ortak yapmak, hayatımızı onunla birlikte yürütmek, Türk kadınına ilmi, ahlaki, içtimai, iktisadi hayatta erkeğin ortağı, arkadaşı, yardımcısı ve koruyucusu yapmak yoludur". (Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri, 150-151).

KAYNAKLAR

Atalay, Beşir, Y.M. Konaş, S. Beyazıt ve K. Madenoğlu, **Türk Aile Yapısı Araştırması**, DPT Yay.

Feyzioğlu, Turhan, "Atatürk ve Kadın Hakları" **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt II, Sayı 6, Temmuz 1986, s. 541-542.

Genel Kurmay Başkanlığı, **Atatürkçülük**, Genel Kurmay Başkanlığı Yay. I. cilt Ankara 1981. s. 326.

İçli, Tülin, "Atatürk ve Aile," **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt VIII, Sayı, 22 Kasım 1991, s. 97-103.

İçli, Tülin, "Atatürk ve Türk Kadını" **Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi**, Cilt IX, sayı, 25 Kasım 1992, s. 67-72, Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi Uyarınca Hazırlanan Türkiye Raporu. T.C. Başbakanlık Kadın ve Sosyal Hizmetler Müsteşarlığı, Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü Yay. No. 79, 1993.

Kocatürk, Utkan, **Atatürk'ün Fikir ve Düşünceleri**, Turhan Kitabevi, Ankara, 1984.

Kocatürk, Utkan, "Atatürk ve Aile", **Atatürkçülük**, Genel Kurmay Başk. Yay., 11. Cilt. MEB Basımevi, İstanbul, 1984.

M.E.B. Kız Teknik Öğretim Gen. Müd., **2000'li Yıllar Öncesinde Türkiye'de Kadının Eğitimi**, Türkiye'de Kadının Eğitimi Uluslararası Konseyi, Ankara, 1992.

Peker, Recep, **Vatandaş İçin Medeni Bilgiler II** Kitap, 1933.

Su, Mükerrerrem Kamil ve K. Su, **Türkiye Cumhuriyeti Tarihi**, Kanaat Yay. İstanbul, 1975.

T.C. Başbakanlık Devlet İstatistik Enstitüsü, **Genel Nüfus Sayımı**, (1980, 1985,1990) DİE Matbaası, Ankara.

Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü. **Atatürk'ün Söylev ve Demeçleri. II.** Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Yayınları. Ankara. 1959. s.150-151.